

Kvinderne står på række. Tæt sammen. Knuger hinandens hænder. Kolde, fugtige hænder. Dirrende. Mændene står tavse foran dem. En fugl fløjter et sted. En af kvinderne synker til jorden. De andre kvinder gør kroppene små og ubetydelige. Kigger ned i jorden. En af mændene går frem mod en af de unge piger. Han rækker ud og tager fat om korset, der hænger i en kæde om hendes hals. Hun træder uvilkårligt et skridt tilbage, men et hårdt ryk i kæden får hende frem igen. Han tager et skridt baglæns. Hun følger med, kan ikke andet end at følge med kæden om sin hals. De andre mænd ler, og manden smiler og løsner grebet, trækker hende derefter til sig med et ryk, der får hende til at tumle fremad, så hun er tæt på at støde ind i ham. Han ser ind i hendes øjne, og noget i dem får ham til at trække til. Kæden brister, og hun tumler bagud og griber sig til den røde stribe på halsen.

Kapitel 1

Han satte sig ind i bilen. Kroppen var tung og træt af mangel på søvn, og han tog taknemligt imod kruset med kaffe, som Thorstein rakte ham. Kaffen var bitter og skoldhed, men den virkede, og det var det, der var vigtigt. Han havde arbejdet for ham i et år. De arbejdede godt sammen. Kunne gå i timevis ved siden af hinanden uden at udveksle et ord. De vidste, hvad de skulle lave. Kendte arbejdsgangen. Frokosten i bilen blev indtaget bag en avis.

Dorić kiggede ud ad forruden. De skulle til Jyllinge. Et par dages arbejde havde Thorstein sagt, medmindre det blev ved med at regne. Ikke fordi de ikke kunne arbejde, når det regnede, men det tog længere tid. Dorić tog en slurk af kaffen. Han hadede denne stille, silende regn. Den var fugtig og våd og blev ved i det uendelige. Det var en regn, man blev gennemblødt af. De løb i den i dagevis i bjergene. Marko lagde tempoet. Det gik altid for langsomt. *Hurtigere! I kan løbe hurtigere!* Hans stemme var stille, men nåede dem alle. *Hurtigere! I kan løbe hurtigere!*

Dorić så på Thorstein. Hvad havde han sagt?

“Har du fået morgenmad?”

Dorić rystede på hovedet og tog imod posen med rundstykker. De var allerede smurte og klappet sammen omkring et par skiver ost. Thorstein skævede til ham, skiftede gear og prøvede at komme ud i overhalingsbanen, men ingen af de andre bilister lod ham komme ud.

“Folk kører som en brækket arm,” mumlede han. “Se nu hende dér. Hvad fanden laver hun i den bane, når hun ikke kører mere end firs.”

Han rystede på hovedet.

“Der var en, der snittede mig i går, helt bevidst, hvis jeg ikke havde været på vej hen efter ungerne ...”

Han fyldte kruset halvt op med kaffe, skruede låget på igen og satte termokanden på gulvet.

“Det er, som om alle er blevet gale.”

Han hamrede hånden i rattet og bremsede. Foran dem indsnævredes vejbanerne til en. En stort skilt fortalte, at der var vejarbejde forude. Thorstein bandede og kiggede på uret. De var allerede sent på den. Nu blev det endnu senere. De kørte hjemmefra klokken syv, og var som reglen i gang syvtredive. Det ville de ikke være i dag. Den ville blive otte, før de kom i gang.

Dorić skævede til ham.

“Jeg har brug for et forskud,” sagde han.

Thorstein svarede ikke, så blot lige frem, som om han kunne få køen af biler til at bevæge sig

hurtigere ved at stirre på dem.

“Hvor meget?” sagde han efter et stykke tid.

“To tusind.”

Hans øjenbryn røg op i panden.

“Det er bilen. De siger, det koster to tusind.”

Thorstein rystede på hovedet og mumlede noget om mekanikere.

“Kan jeg få dem i dag?” sagde Dorić.

Han nikkede.

De kørte videre i tavshed, og lige så pludseligt som det var begyndt at regne, holdt det op.

Thorstein drejede af mod Jyllinge.

“Hvad skal vi lave?” spurgte Dorić.

“Herregårdssten. Indkørsel.”

“Jeg regner med, at vi kan nå at lægge de første sten i dag,” sagde han. Det betød, at de skulle nå at lægge dræn, nivellere og lægge grus på inden frokost, så kunne de afrette og lægge de første sten om eftermiddagen.

“Hvis det ikke begynder at regne igen,” mumlede han og spyttede ned til siden. Dorićs hånd røg ud. Reaktionen kom pludseligt. Han nåede ikke at tænke. Nåede ikke at stoppe sig selv. Thorsteins hoved røg ind i forruden, og bilen slog et sving.

“Hvad fanden laver du?!” råbte han og kæmpede for at rette bilen op. Han så chokeret på Dorić.

“Du spytter,” sagde Dorić.

Thorstein så på ham, som om han var vanvittig.

“Hvad fanden rager det dig!” sagde han.

“Man spytter ikke i en bil.”

“Det er min bil. Hvis jeg har lyst til at spytte, så spytter jeg!”

Thorstein sagtnede farten og lod bilerne bag dem passere. Da han kom til den næste vigeplads, drejede han af og holdt ind til siden. Han tændte en smøg. Hænderne rystede.

“Har jeg ikke givet dig et job?” sagde han.

Dorić nikkede.

“Har jeg ikke givet dig forskud, når du bad om det?”

Dorić nikkede.

Thorstein så på ham. Han ventede på en undskyldning. Da han ikke fik den, rystede han på hovedet og røg cigaretten færdig. De kørte videre mod Jyllinge i tavshed. Da de nåede adressen, blev han siddende. Dorić ventede.

“Du må gøre noget ved det,” sagde Thorstein. “Du må snakke med nogen om det der. En dag går det galt.” Han så på Dorić. “Forstår du, hvad jeg siger?”

Dorić nikkede.

De stod ud og tog fat på dagens arbejde. Grus og sand var blevet leveret og lå i to store bunker ved kantstenen. Stenene lå på en palle. Dorić gik i gang med at pille de gamle fliser op og læsse dem på ladet. Han vidste, at han var gået for langt. Han kunne mærke det på Thorstein. Tavsheden mellem dem var anderledes. Da de spiste frokost, prøvede han at undskylde og forklare, men forklaringen fik blot Thorstein til at vrisse. Der var ikke noget i vejen med at spytte. Efter det blev der ikke sagt mere, og de spiste færdig i tavshed.

Kapitel 2

De talte aldrig om det. Han stoppede hende, når hun begyndte.

“Det er mange penge,” sukkede hans mor. Hun havde hørt om de penge, man fik, hvis man rejste hjem. Alle talte om det. Repatrieringsbeløbet.

Han svarede ikke.

“Måske ...”

Hun stoppede af mangel på noget, der kunne komme efter dette *måske*. Ordet rummede hendes længsel efter det, der havde været. Familien. Højtiderne. Sproget. Lugtene. Solen. Maden. Havet. Bjergene. Fuglene, der lavede reder under tagskægget. Steder hun gik, da hun var barn.

“Det er væk,” sagde han unødigt hårdt. Hun var nødt til at forstå det. Fortiden var fortid. Væk. Nu var de her. Hun nikkede og strøg ham over hånden, men længslen forlod ikke hendes øjne. Den var blevet en del af hendes væsen. Af hendes krop. Hun kunne lige så lidt lægge fortiden fra sig, som hun kunne tage sin hud af.

“Din far kalkede huset hvert forår.”

Han vidste, at det ikke passede. Ingen kalkede huse mere, da de rejste. Det var noget, man gjorde, da hun var barn. Senere blev alt plasticmalet.

“Han havde en kost på et langt skaft.”

“Først blev væggene bare grå og våde. Grimme. Men når de tørrede, blev de kridhvide. Underligt ... at det grå kunne blive så hvidt ... jeg elskede lugten af kridt ... en tør lugt.” Hun så på ham og smilede. “Han var hvid over det hele, på armene og i håret, men det hele forsvandt, når han smed en spand vand over sig.”

Det var hendes far, hun talte om. “De siger, at man kan få penge, hvis man rejser hjem. Man får penge, og man får sit hus igen. Det siger loven. Pengene giver Danmark.”

Han kunne se drømmen om igen at sidde på terrassen foran huset i morgensolen i hendes øjne. Det var der, hun ordnede grøntsager til middagsmaden. Rensede bønner, skrællede kartofler, skar gulerødder ud. Travle hænder og et fad i skødet.

“Du har en god lejlighed her,” sagde han og slog ud med armene.

Hun svarede ikke.

“Du skal ikke sørge for noget. De ordner alt. Går noget i stykker, kommer de fra AKB og laver det. Gratis.”

Hun nikkede vrangvilligt og mumlede noget om, at der aldrig var noget, der gik i stykker.

“Præcis,” sagde han. “Det er et godt hus.”

“Godt hus,” gentog hun. “Det er en kasse. Folk bor i små kasser. Der er ingen plads. Intet udenfor.”

Du kan da bare gå ud, ville han sige, men stoppede i tide. Han ville ikke have, at hun gik ud. Han ville vide, hvor hun var.

“De larmer.” Hun bankede på væggen. “De spiller musik. Højt. Jeg kan ikke sove for musikken.”

“Jeg siger noget til dem,” sagde han.

Hun så på ham, rystede så hurtigt på hovedet, men han havde allerede besluttet sig. Musikken satte noget i gang i ham. Et kvalmende had. Den var høj og pågående. Tyrkisk, iransk eller pakistansk. Han anede det ikke. Vidste bare, at den gik ham på nerverne.

“Vi kunne sætte blomsterløg,” sagde hun.

Han nikkede. Sagde ja til alle hendes forslag og så glæden i hendes øjne. Der kom lidt glød i hendes kinder, og hun talte om, hvad hun ville så i køkkenhaven, og han bøjede sig ned og samlede noget op fra gulvet, så hun ikke kunne læse i hans øjne, hvad der sidst havde ligget i køkkenhaven. Stinkende dyrekroppe med udspilede maver. Stanken fra brønden, hvor noget var smidt i. Rådrende kroppe. Ikke dyr. Men smidt i som dyr. Den ene var naboens søn. Han genkendte ham på tøjet. Den gule fodboldbluse med nummer 11.

“Blomster,” sagde hun. “Vi skal have masser af blomster. Hvis vi lægger løg til efteråret, får vi masser af blomster i april og maj.”

Han tillod sig at holde fast i billederne et øjeblik. Satte blomsterløgene i jorden foran huset. Kalkede det. Malede vinduer og døren brune. Tog tæpperne udenfor og bankede vinterens støv ud af dem. Vaskede gulvene, væggene. Loftet.

“Hvad skal vi leve af?” sagde han. De havde haft denne samtale flere gange, end han havde tal på, og hver gang var det endt ved dette: Hvad skulle de leve af?

“Pengene fra Danmark,” svarede hun.

“Det er ikke nok,” sagde han.

“Jo.” Hendes stemme var stædig.

Han rystede på hovedet. Hun rejste sig og bar kaffekopperne ud i køkkenet, hvor hun satte dem fra sig med et smæld.

“Jeg vil hjem,” sagde hun vredt. “Alle andre tager hjem.”

“Hvem?”

“Radonić.”

“Radonić?”

“De har taget imod pengene.”

Han så tvivlende på hende.

“De rejser,” sagde hun stædigt.

“Hvornår?”

Hun tøvede. Han smilede og rystede på hovedet.

“De rejser ingen steder. De er dovne hunde. De lever af kontanthjælp.”

Hun mumlede noget, han ikke kunne høre.

“Hvad?”

“De vil holde svin,” gentog hun.

Han kiggede blot på hende, som om hun var vanvittig.

“De får pension af regeringen.”

“Hvor langt tror du, den rækker?”

“De unge kan arbejde.”

Han lo højt. Kunne ikke lade være. Tanken om, at nogen fra Radonićfamilien skulle arbejde, var en vittighed.

“De tager aldrig afsted,” sagde han.

Hun tog nogle gulerødder fra køleskabet og begyndte at skrabe dem med hidsige bevægelser. Hendes øjne var blanke, og munden sammenkneben. Han havde lyst til at gå ud og tage om hende, men gjorde det ikke. Han gik hen til vinduet. Ejendommen på den anden side var pakket ind i plastic og stilladser. Vinduerne skulle udskiftes. Snart var det morens side.

“Det er mange penge,” sagde hun.

“Jeg skal nok snakke med kommunen,” sagde han endelig, og på hendes kropsbevægelser kunne han se, at det var det, hun havde arbejdet på hele tiden: at han snakkede med kommunen. Han fortrød det i samme øjeblik, han havde sagt det. Han ville ikke tilbage. Ville ikke snakke med kommunen. De skulle ingen steder. Hun ville aldrig komme hjem. Hun vidste det ikke, men han gjorde. Rødderne var kappet for altid.

Hun smilede og begyndte at hakke løg, mens hun nynnede. Melodien sendte ham tilbage til barndommens køkken. Solen varmede på hans ansigt. Inde i stuen var der nyheder i radioen. Røde Stjerne havde vundet fodboldkampen 2-0. Udenfor søsterens latter, pigestemmer, nye latterudbrud.

“Bliver du og spiser?”

Han nikkede. Lydniveauet fra musikken nedenunder var øredøvende nu. Han tog en lystestage og gik hen til radiatoren og hamrede på rørene, indtil der blev stille.

“Hvad laver du?”

Han vendte sig og så på hende.

“Ikke noget.”

“Jeg vil ikke have vrøvl med naboerne,” sagde hun, og han kunne se den gamle angst røre på sig. Angsten for de andre, naboer man troede, man kendte, naboer der kom som tyve om natten.

“Det får du heller ikke,” sagde han.

Hun så usikkert på ham.

“Det får du heller ikke,” gentog han og lagde al den ro, han kunne mønstre, ind i stemmen. Fik hende ud i køkkenet igen. Gik tilbage og tændte for fjernsynet. Koncentrerede sig om billederne, indtil pulsen var normal.

“Nino har fået arbejde på en chokoladefabrik,” råbte hun.

Han anede ikke, hvad han skulle svare. Nino var uddannet ingeniør. Nu arbejdede han på en chokoladefabrik. Hvad skulle han sige til det? Heldigvis forventede hun intet svar, men fortsatte med at fortælle. Lønnen var god. Der var pension. Lang ferie.

“Alle har lang ferie,” sagde han.

Hun stoppede, vendte sig og så forbløffet på ham.

“Alle har lang ferie i Danmark,” gentog han.

“Hvorfor snakker du om lang ferie?”

“Alle har lang ferie!” råbte han. Moren vendte sig mod gryden. En tid var fjernsynet den eneste lyd.

“Er det en fast stilling?” spurgte han, da han ikke kunne holde stilheden ud mere.

Hun nikkede. Stemningen var tung. Han tog sig sammen.

“Hvad med Miroslav? Er han stadig arbejdsløs?”

Hun nikkede. Ville stadig ikke se på ham.

“Er han på dagpenge?”

“Kontanthjælp.”

Dorić åbnede munden, men lukkede den igen. Der var ingen grund til at fortælle moren, at de nye regler for kontanthjælp ville betyde, at Miroslav ville miste en pæn del af sin indkomst. Moren puttede de hakkede grøntsager i gryden og rørte rundt. Hældte lidt vand ved. Han elskede lugten. Den mindede ham om søndage. Faren for enden af bordet. Moren på stolen tættest ved komfuret. Søsteren overfor, småsparkende under bordet, fnisende når han ømmede sig. Morens stille: Sid ordentligt ved bordet. Farens øjne på den fyldte tallerken. I baggrunden fjernsynet; en endeløs strøm af nyheder og politiske taler indimellem afbrudt af nationale sange.

“Kan du ikke hente noget rosmarin udenfor?”

Han stirrede på hende.

“Dorić!”

Hun vendte sig. Så ham, men så ham alligevel ikke.

“Mor?”

“Hent noget rosmarin.”

Han anede ikke, hvad han skulle sige, stod bare der som en tolvårig dreng, fastlåst til gulvet. Hun rystede på hovedet og kaldte: “Katarina!” Hans krop sitrede, et vanvittigt øjeblik forventede han at se søsteren komme løbende ind med fletningerne dansende omkring skulderene og sige: *ja?* Han kiggede ud i den tomme gang. Moren rystede på hovedet og mumlede noget om, at hun aldrig kom, når man kaldte.

“Mor.”

Han trådte et skridt frem og lagde hånden på hendes skulder. Hun så på ham, og inde i hendes blik skete der noget, en forrykning, hun så spørgende på ham.

“Ja?”

Han anede ikke, hvad han skulle sige. Der gled et udtryk af forvirring over hendes ansigt, som om hun blev i tvivl om noget. Han tog sig sammen.

“Sagde du noget?” spurgte hun.

Han rystede først på hovedet, men nikkede så hurtigt og mumlede noget om indkørslen, de havde lagt i herregårdssten. Hun smilede.

“Nino har fået arbejde på en chokoladefabrik.”

Han fremtvang et smil og mumlede, at det var da godt. Moren nikkede tilfreds.

“Lønnen er god, og han får pension, og han har lang ferie. Med løn.”

Alle får løn under ferie, var han ved at sige og følte sig fanget i en fælde, dømt til for evigt at gentage det samme om og om igen.

“Men Miroslav er stadig arbejdsløs,” sagde hun. “Han får kontanthjælp.”